

CERAMICA GETICĂ DIN PERIOADA ROMANĂ DESCOPERITĂ LA ULMETUM

Constantin ȘOVA*

Keywords: *Gaetic pottery, Roman period, Ulmetum, Dobrudja.*

Cuvinte cheie: *ceramică getică, epocă romană, Ulmetum, Dobrogea.*

Abstract: *One of the subjects that are slightly treated in the specialized studies from the last decades is represented by the Gaetic findings from Dobrudja in the Roman period (see C. Scorpan, M. Babeș, V. H. Baumann, M. Mănucu-Adameșteanu etc.). Most of the Gaetic artifacts were found especially due to surface and preventive research and only in a small degree due to systematic research.*

The Gaetic archaeological material found at Ulmetum (Pantelimonu de Sus, Constanța County) comes both from the Early Roman habitation level and from the complexes of the same time interval. This comes from the tower T2, from a previous level of its construction, the area near the tower T8 extra muros (south-west sector), and from the sector „Cartaș-cuptor Panaitescu”.

This research was funded by the "MINERVA - Cooperation for elite career in doctoral and post-doctoral research", contract code: POSDRU/159/1.5/S/137832, financed by the European Social Fund by the Operational Programme Human Resources Development 2007-2013.

Rezumat: *Unul din subiectele mai puțin tratate în studiile de specialitate din ultimele decenii îl reprezintă descoperirile getice din Dobrogea perioadei romane (vezi C. Scorpan, M. Babeș, M. Mănucu-Adameșteanu etc.). Descoperirea artefactelor getice este datorată cu precădere periegezelor și săpăturilor preventive, mai puțin săpăturilor arheologice sistematice.*

Materialul arheologic de factură getică descoperit la Ulmetum (Pantelimonu de Sus, jud. Constanța) provine atât din nivelul de locuire roman timpuriu, cât și din complexe aparținând aceluiași interval cronologic. El a fost descoperit în zona turnului T2, într-un nivel anterior construirii acestuia, în zona extra muros din apropierea turnului T8 (sectorul de Sud-Vest), precum și în sectorul „Cartaș-cuptor Panaitescu”.

* Constantin ȘOVA: Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța; e-mail: sova_costin@yahoo.com.

Cercetarea a fost finanțată prin proiectul „MINERVA – Cooperare pentru cariera de elită în cercetarea doctorală și postdoctorală”, codul contractului: POSDRU/159/1.5/S137832, proiect cofinanțat de Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

Primele cercetări arheologice întreprinse în cetatea de la Ulmetum au fost efectuate odată cu al doilea deceniu al secolului al XX-lea (în perioada 1911-1913) de către Vasile Pârvan¹, aflat în căutarea unei săpături într-un sit necercetat, care să devină un șantier școală pentru noua generație de arheologi. Cercetarea sistematică a fost reluată abia în anul 2004 de arheologii din cadrul Muzeului de Istorie Națională și Arheologie din Constanța².

Sub dinastia Antoninilor, liniștea oferită Moesiei Inferior de cunoscuta *pax Romana* dă posibilitatea organizării și dezvoltării provinciei din toate punctele de vedere, context în care apar, pe lângă castru, atât pe linia Dunării cât și în zona centrală dobrogeană, așezări civile (*canabae* și *vici*)³. La Pantelimonu de Sus încă din secolul al II-lea p.Ch. este documentat epigrafic un *vicus*⁴, a cărui populație era formată din cetățeni romani și traci sudici –bessi- așezați, desigur, alături de autohtoni⁵. Numele acestuia a fost identificat, încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, ca fiind Ulmetum, în urma descoperirii de către Grigore Tocilescu a unei inscripții cu mențiunea „*c(ives) R(omani) et Bessi consistentes vico Ulmeto*”, datată în anul 140 p.Ch.⁶

Aflată în teritoriul Capidavei, așezarea de la Pantelimonu de Sus se pare că nu a depășit în secolele II-III p.Ch. statutul de *vicus*, deși numeroasele și variatele descoperiri sugerează o dezvoltare însemnată⁷. Dintre activitățile locuitorilor de la Ulmetum amintim practicarea agriculturii și păstoritul (ocupații recunoscute și în imaginile de pe altarul lui C. Iulius Quadratus⁸), prelucrarea pietrei (compasul, dalta, echerul și ciocanul apar reprezentate pe un relief⁹), probabil exploatarea zăcămintelor metalifere (la care bessii erau pricepuți¹⁰) și comerțul, favorizat de prezența unui *conventus* al cetățenilor romani, și de plasarea așezării la intersecția unor drumuri importante: unul venind dinspre Markianopolis și urcând spre Slava Rusă (antica așezare (L)Ibida), unde se bifurcă¹¹, plecând spre nord și nord-est, și un altul care făcea legătura între Histria și Capidava sau Carsium¹². La

¹ PÂRVAN 1912, p. 497-607; PÂRVAN 1913-1914, p. 245-420.

² COVACEF 2004-2005, p. 439.

³ SUCEVEANU & RĂDULESCU 2010, p. 303-304, APARASCHIVEI, 2010, *passim*.

⁴ BĂRBULESCU 2001, p. 108 (unde se menționează că acesta a fost întemeiat la sfârșitul secolului I p.Ch., eventual la începutul celui următor) și p.301, nr. 232; SUCEVEANU & RĂDULESCU 2010, p. 304; vezi *infra* n. 6.

⁵ SUCEVEANU 1977, p. 141; SUCEVEANU 2010, p. 326; BĂRBULESCU 2001, p. 186-188; BĂLTĂC 2011, p. 145.

⁶ ISM V 62; BĂLTĂC 2011, p. 239; despre *cives Romani consistentes* în Scythia Minor vezi BOUNEGRU 2003, p. 121-129; AVRAM 2007, p. 91-109.

⁷ ISM V 77; BĂRBULESCU 2001, p. 108.

⁸ SUCEVEANU 1977, p. 104; BĂRBULESCU 2001, p. 109.

⁹ SUCEVEANU 1977, p. 141.

¹⁰ SUCEVEANU 1977, p. 104, 141; BĂRBULESCU 2001, p. 109; BĂLTĂC 2011, p. 192.

¹¹ ARICESCU 1977, p. 148.

¹² SUCEVEANU 1977, p. 141.

practicarea acestor activități, ca și la altele mai puțin documentate, o contribuție importantă au avut, probabil, și comunitățile indigene, alături de coloniștii civili¹³.

Cercetările sistematice efectuate în ultimii ani la Ulmetum au dus la descoperirea, în mai multe sectoare, a numeroase fragmente ceramice getice¹⁴. Acestea au apărut atât în complexe, alături de ceramică romană, cât și în nivelul arheologic, ce corespunde cronologic perioadei romane timpurii (secolele II-III p.Chr.).

Un nivel de locuire anterior momentului construirii cetății a fost observat, pentru prima oară după reînceperea cercetării, în timpul campaniei arheologice din anul 2009, dar confirmarea acestuia a putut fi făcută abia în anul următor. A fost excavată, cu această ocazie, în Sectorul sud („bazilică”), o groapă de mari dimensiuni în ale cărei umpluturi succesive au apărut, alături de numeroase oase de animale, fragmente ceramice specifice secolului al II-lea p.Chr.¹⁵

Acest nivel de locuire a fost identificat în anul 2012 în alte două sectoare din punctul „Cetate”, cel de Sud-Vest, respectiv în sectorul Poarta de Nord-Vest.

În sectorul de Sud-Vest, după degajarea umpluturii turnului T8, în vederea stabilirii unei stratigrafii, a fost identificat un bordei cu material ceramic specific secolelor II-III p.Chr. Complexul este anterior momentului construirii turnului¹⁶. Tot aici, dar în secțiunea S VII, plasată în zona *extra muros* din imediata apropiere a turnului, a fost descoperit un bordei cu material ceramic caracteristic secolelor II-III p.Chr. Cuptorul bordeiului prezenta o vatră amenajată pe un pat ceramic (în special din fragmente ce aparțineau unor vase de mari dimensiuni). Secționarea podelei încăperii indică două faze de locuire. Prima, cea inferioară, a fost încadrată cronologic, pe baza materialului ceramic, secolului II p.Chr., în umplutura dintre cele două podele apărând, alături de ceramică romană, și câteva fragmente de vase borcan, de tradiție getică, cu butoni sau decor în relief. Materialul existent pe podeaua superioară este specific secolului al III-lea p.Chr., fiind reprezentat doar de ceramică romană¹⁷.

Un alt sector în care a fost identificat nivelul roman timpuriu este cel al Porții de Nord-Vest. Aici, în secțiunea S1, situată în interiorul turnului de nord al porții (T2) și perpendicular pe el în zona *extra muros*, a apărut material ceramic getic într-un complex tăiat de fundația zidului turnului. Este vorba de un bordei cu cuptor, care la momentul descoperirii avea bolta parțial prăbușită și care fusese săpat într-un nivel galben curat¹⁸.

În anul 2010, la Sud-Vest de cetate a fost deschis un nou sector denumit convențional „Punctul Cartaș-cuptor Panaitescu”¹⁹. Aici, în secțiunile S3 și S4, a fost înregistrat, deasupra pământului steril (loess), un nivel cu material roman, în care au apărut mai multe fragmente getice, cu precăderea din zona buzei. În

¹³ BĂRBULESCU 2001, p. 109; BĂLTĂC 2011, p. 88-89.

¹⁴ Materialele mi-au fost oferite spre studiu de colegii Gabriel Talmațchi, Constantin Băjenaru și Cristina Talmațchi, cărora le mulțumesc și pe această cale.

¹⁵ BĂJENARU *et alii* 2011, p. 92-93.

¹⁶ TALMAȚCHI, IONESCU, VASILESCU 2013, p. 99.

¹⁷ TALMAȚCHI, IONESCU, VASILESCU 2013, p. 99.

¹⁸ PAPUC, GAMUREAC, LUNGU 2013, p. 98.

¹⁹ TALMAȚCHI & TALMAȚCHI 2011, p. 93.

secțiunea S3 nivelul respectiv a fost identificat doar în carourile 1-10 (spre valea pârâului Pantelimon); grosimea lui variază între 0,15-0,90 m și este suprapus în carourile 1-7 de un strat cu material majoritar romano-bizantin, iar din a doua jumătate a caroului 7 și până în caroul 10 de unul medieval-timpuriu. În S4 acesta a fost identificat tot deasupra pământului steril, aproape pe întreaga lungime a secțiunii; are o grosime ce variază între 0,15-0,80 m și este suprapus de un strat cu material amestecat, alunecat la vale în timp, respectiv de un nivel cenușos mai compact, fără material. Așadar, în acest sector fragmentele getice au fost descoperite doar în strat, ele neaparținând vreunui complex. Singurele complexe descoperite până acum în acest sector aparțin perioadei de început a evului mediu²⁰.

Prezentarea materialului ceramic.

Fragmentele ceramice getice descoperite la Ulmetum reprezintă un procent scăzut din totalul descoperirilor ceramice de până acum, aproximativ 3%, fapt ce nu iese din tipare, dacă comparăm cu alte situri de epocă romană unde a fost semnalată ceramică de tradiție autohtonă (Enisala²¹, Bugeac²², Dinogetia²³, Hârșova²⁴, Horia²⁵, Aliman²⁶, (L)Ibida²⁷, Telița²⁸ cu punctele „Izvorul Maicilor”, „La Pod” și „Amza”, Floriile²⁹, Straja³⁰ etc.).

Ceramica getică descoperită la Ulmetum a fost lucrată exclusiv cu mâna. Pasta din care a fost modelată este în general grosieră, rareori semi-grosieră. Aceasta are în componență nisip de granulație fină și medie, uneori și microprundișuri de granulație medie. Nu apar deloc cochiliile și scoicile pisate. Arderea ei a fost în general una oxidantă, fără profunzime, majoritatea fragmentelor prezentând urme de ardere secundară (cel mai probabil căpătate în timpul folosirii în scopuri gospodărești – gătitul spre exemplu). În rare situații acestea au fost arse reducător, deși au fost confecționate dintr-o pastă grosieră.

Din punct de vedere al formelor, fragmentele provin în mare parte de la vase borcan, tip ceramic preferat în așezările din Muntenia³¹, și în cele getice din epoca romană din Dobrogea, dintre care amintim: Alimanu³², Bugeac³³, Horia³⁴,

²⁰ PARASCHIV-TALMAȚCHI 2013, p. 96-111.

²¹ BABEȘ 1971, p. 19-45; MĂNUCU-ADAMEȘTEANU 1984, p. 31-39 ; SIMION 1974a, p. 291-304; SIMION 1974b, p. 49-72.

²² SCORPAN 1969, p. 43-79; IRIMIA 1988, p. 33-44.

²³ BARNEA 1974, p. 103-114.

²⁴ BOUNEGRU, HAȘOTTI, MURAT 1989, p. 273-293; NICOLAE 2009, p. 133-175.

²⁵ BAUMANN 1975, p. 61-75; BAUMANN 1983, p. 180, fig. 67.

²⁶ SCORPAN 1974, p. 237-246.

²⁷ BAUMANN 1979a, p. 197-2003; BAUMANN 1979b, p. 237-246; BAUMANN 1980b, p. 367-414; HONCU 2012, comunicare la sesiunea Pontica, 2012.

²⁸ BAUMANN 1980a, 304-313; BAUMANN 1984, p. 41-50; BAUMANN 2003, p. 155-232.

²⁹ TALMAȚCHI 2011, p. 45-65.

³⁰ TZONY 1979, p. 193-196.

³¹ TURCU 1979, p. 116.

³² SCORPAN 1974, p. 240-243, fig. 4-6.

³³ SCORPAN 1969, p. 49-57.

³⁴ BAUMANN 1983, p. 180, fig. 67.

Histria³⁵, Hârșova³⁶ etc. Sunt și situații în care fragmente ceramice descoperite la Ulmetum nu ne-au permis o estimare corespunzătoare a formei, acestea provenind din pereții vaselor, fără a ne putea da informații sigure referitoare la profilul lor (Pl. 8.5-7).

Diametrul gurii, acolo unde a putut fi reconstituit, variază între 13 și 18 cm. Buzele vaselor sunt ușor răsfrânte în afară, rotunjite sau teșite. Ele prezintă adesea decor constând în adâncituri alveolare sau creștături dispuse neglijent, paralele ori perpendicular pe lățimea buzei vasului, uneori ușor oblice. Alveolele apar și pe brăurile în relief aplicate pe suprafața exterioară a vaselor, în timp ce pe benzile verticale observăm doar creștăturile. Alături de decorul în relief pe un singur fragment întâlnim incizată o line în val.

Majoritatea fragmentelor ceramice descoperite la Ulmetum, atât *intra muros* cât și *extra muros*, provin din partea superioară a vaselor (buză și umăr), puține fiind cele din jumătatea inferioară. Într-un singur caz avem un profil aproape întreg de vas borcan, acesta fiind descoperit în bordeiul cu cuptor ce a fost tăiat de fundația turnului T2.

În concluzie, remarcăm faptul că în totalitate materialul de factură getică a fost surprins în zona cetății doar în nivelul roman timpuriu, secolele II-III p.Chr., anterior ridicării fortificațiilor de la Ulmetum. Ca și în cazul altor situri în care a fost semnalată ceramică de tradiție autohtonă, și aici aceasta reprezintă un procent mic din totalul descoperirilor, prezentând formele clasice, în special vasul borcan, pe care se păstrează elemente de decor specifice. Apariția ceramicii getice de perioadă romană timpurie la Ulmetum adaugă pe harta teritoriului istro-pontic încă o așezare în care poate fi dovedită arheologic existența populației autohtone, fapt ce acordă o mai mare importanță descoperirilor de aici. Aceste considerente ne-au determinat să introducem în circuitul științific materialul respectiv, cu atât mai mult cu cât astfel de descoperiri sunt destul de rare în cercetările sistematice.

Catalogul selectiv al descoperirilor.*

1. Fragment din partea superioară a unui vas borcan. Pastă grosieră cu nisip și microprundișuri de granulație medie și mare. Ars oxidant fără profunzime, puternic afumat pe interior. Prezintă pe umăr un brâu în relief, decorat cu alveole. Grosimea peretelui variază între 0,7-1 cm; înălțimea maximă păstrată este de 7,2 cm; diametrul gurii este de 18 cm (Pl. 5.3).

Locul descoperirii: Sector sud „bazilică”, în groapa cu material roman.

2. Fragment din partea superioară a unui vas borcan. Pastă grosieră cu nisip și rare microprundișuri de granulație mică. Ars reducător. Nu prezintă decor. Grosimea peretelui variază între 0,8-1 cm; înălțimea maximă păstrată este de 3,7 cm (Pl. 6.3).

Locul descoperirii: Sector sud „bazilică”, în groapa cu material roman.

3. Partea superioară a unui vas borcan. Pastă grosieră cu nisip mai fin și

³⁵ COJA 1970, fig. 5.

³⁶ NICOLAE 2009, p. 140-145.

*Materialul prezentat se află în patrimoniul MINAC.

microprundișuri de granulație medie. Ars oxidantă fără profunzime; prezintă urme de ardere secundară. Ca elemente de decor pot fi observate o linie în val incizată în zona umerilor și o bandă în relief cu creștături, dispusă vertical în zona gâtului și a umărului. Grosimea peretelui este de 0,8 – 1 cm, excepție zona cu decor în relief unde ajunge până la 1,4 cm; înălțimea maximă păstrată este de 11,5 cm; diametrul gurii este de 13,5 cm (Pl. 5.2).

Locul descoperirii: Sector Sud-Vest, S VII, pe podeaua inferioară a bordeiului.

4. Fragment perete vas. Pastă grosieră cu microprundișuri de granulație medie și mare (12 x 6 mm, 6 x 6 mm.). Ars oxidant fără profunzime. Prezintă bandă în relief cu alveole. Grosimea peretelui variază între 0,8 – 0,9 cm, excepție zona cu decor în relief unde ajunge la 1,6 – 1,7 cm; înălțime maximă păstrată 7 cm (Pl. 4.2; 6.5).

Locul descoperirii: Sector Sud-Vest, S VII, pe podeaua inferioară a bordeiului.

5. Fragment din partea inferioară a vasului, care păstrează o parte din bază. Pastă grosieră cu microprundișuri de granulație medie și mare. Ars oxidant fără profunzime, puternic afumat pe exterior. Grosimea peretelui variază între 0,9 – 1,1 cm; grosimea bazei este de 0,7 cm; înălțimea maximă păstrată este de 4,2 cm (Pl. 4.7; 9.2).

Locul descoperirii: Sector Sud-Vest, S VII, pe podeaua inferioară a bordeiului.

6. Vas fragmentar, care păstrează aproape tot profilul. Pasta grosieră cu microprundișuri de granulație medie. Ardere oxidantă fără profunzime. Nu prezintă elemente de decor. Grosimea peretelui variază între 0,8 – 1 cm; grosimea bazei este de 0,9 cm; înălțimea maximă păstrată este de 17 cm; diametru fund – 11 cm (Pl. 5.1).

Locul descoperirii: Sector Poarta de Nord-Vest, în bordeiul tăiat de fundația turnului T2.

7. Fragment din jumătatea superioară a vasului. Pastă grosieră cu microprundișuri de granulație medie. Ars oxidant fără profunzime. Prezintă bandă în relief crestată puternic, dând impresia de triunghiuri. Grosimea peretelui variază între 0,6 – 0,9 cm, excepție zona decorului unde ajunge la 1,3 cm; înălțimea maximă păstrată este de 10,3 cm (Pl. 4.1; 6.1).

Locul descoperirii: Sector Poarta de Nord-Vest, în bordeiul tăiat de fundația turnului T2.

8. Fragment buză. Pastă grosieră cu microprundișuri de granulație medie și mică. Ars oxidant fără profunzime. Prezintă creștături incizate fin pe buză dispuse oblic, în „V”. Grosimea peretelui este de 0,7 cm; înălțime maximă păstrată este de 3,6 cm (Pl. 4.6; 8.6).

Locul descoperirii: Sector Poarta de Nord-Vest, în turnului T2.

9. Fragment din partea inferioară a vasului. Pastă grosieră cu microprundișuri de granulație medie. Ars oxidant fără profunzime. Grosimea peretelui este de 0,8 – 1,1 cm; înălțime maximă păstrată este de 4,5 cm (Pl. 4.9).

Locul descoperirii: Sector Poarta de Nord-Vest, în turnului T2.

10. Fragment din partea superioară a vasului. Pastă grosieră cu microprundișuri de granulație medie. Ars oxidant fără profunzime. Buza prezintă creștături oblice adânci. Grosimea peretelui este de 0,6 – 0,7 cm; înălțime maximă păstrată este de 5,8 cm (Pl. 2.1; 7.11).

Locul descoperirii: Sector „Cartaş-cuptor Panaitescu”, în S3.

11. Fragment buză vas. Pastă grosieră cu microprundișuri de granulație medie. Ars reducător în profunzime. Nu prezintă decor. Grosimea buzei este de 0,8 – 0,9 cm; înălțime maximă păstrată este de 5,4 cm (Pl. 2.3; 6.4).

Locul descoperirii: Sector „Cartaş-cuptor Panaitescu”, în S3.

12. Fragment buză vas. Pasta grosieră cu microprundișuri de granulație medie. Ars oxidant fără profunzime. Buza este îngroșată în partea superioară și prezintă o serie de creștături oblice cu adâncimi diferite. Grosimea buzei este de 1 – 1,2 cm; înălțime maximă păstrată este de 3,2 cm (Pl. 2.5; 7.9).

Locul descoperirii: Sector „Cartaş-cuptor Panaitescu”, în S4.

13. Fragment din partea inferioară a unui vas. Pastă grosieră cu microprundișuri de granulație mică și medie. Este ars oxidant fără profunzime. Grosimea peretelui este de 0,7 – 0,9 cm; a bazei de 1,1 cm; înălțimea maximă păstrată este de 5,8 cm (Pl. 4.8; 8.3).

Locul descoperirii: Sector „Cartaş-cuptor Panaitescu”, în S4.

14. Fragment buză vas. Pastă grosieră cu nisip și microprundișuri. Ardere oxidantă fără profunzime. Prezintă alveole pe buză. Grosimea buzei este de 0,6 – 0,7 cm; înălțimea maximă păstrată este de 2,4 cm (Pl. 4.3; 7.13).

Locul descoperirii: Sector „Cartaş-cuptor Panaitescu”, în S3.

15. Fragment buză vas. Pastă grosieră cu microprundișuri de granulație mică. Ars reducător. Buza prezintă o serie de creștături oblice. Grosimea peretelui este de 0,8 – 0,9 cm; a buzei de 0,9 cm; înălțimea maximă păstrată este de 3,9 cm (Pl. 3.6; 7.6).

Locul descoperirii: Sector „Cartaş-cuptor Panaitescu”, în S4.

16. Fragment buză vas. Pastă grosieră cu microprundișuri de granulație mică și medie și granule medii de calcar. Ars oxidant fără profunzime. Buza prezintă o serie de creștături oblice executate neglijent. Grosimea buzei este de 0,7 – 0,8 cm; înălțimea maximă păstrată este de 2,7 cm (Pl. 3.7; 7.4).

Locul descoperirii: Sector „Cartaş-cuptor Panaitescu”, în S4.

17. Fragment din partea inferioară a unui vas. Pasta grosieră cu microprundișuri și nisip de granulație medie. Ars oxidant fără profunzime. Grosimea peretelui este de 1 – 1,1 cm; a bazei de 1,5 cm; înălțimea maximă păstrată este de 6 cm (Pl. 4.4; 8.1).

Locul descoperirii: Sector „Cartaş-cuptor Panaitescu”, în S4.

18. Fragment buză vas. Pastă cu rare microprundișuri de granulație mică. Ars reducător. Prezintă pe buză creștături. Grosimea buzei este de 0,7 cm; înălțimea maximă păstrată este de 2,2 cm (Pl. 3.8; 7.10).

Locul descoperirii: Sector „Cartaş-cuptor Panaitescu”, în S4.

19. Fragment buză vas. Pasta grosieră cu microprundișuri de granulație medie. Ars reducător. Prezintă pe buză o serie de creștături dispuse în zig-zag. Grosimea buzei variază între 0,9 – 1,1 cm; înălțimea maximă păstrată este de 2,7 cm (Pl. 2.6; 7.12).

Locul descoperirii: Sector „Cartaş-cuptor Panaitescu”, în S3.

20. Fragment buză vas. Pasta grosieră cu microprundișuri de granulație mică. Ars reducător. Prezintă alveole pe buză. Grosimea buzei variază între 0,7 – 1,1 cm; înălțimea maximă păstrată este de 2,7 cm (Pl. 3.2; 7.14).

Locul descoperirii: Sector „Cartaș-cuptor Panaitescu”, în S3.

21. Fragment buză vas. Pasta grosieră cu microprundișuri de granulație medie. Ars oxidant fără profunzime. Prezintă creștături oblice pe buză. Grosimea peretelui este de 0,9-1 cm; a buzei de 1,3 cm; înălțimea maximă păstrată este de 4 cm (Pl. 3.3; 7.5).

Locul descoperirii: Sector „Cartaș-cuptor Panaitescu”, în S3.

22. Fragment buză vas. Pasta grosieră cu microprundișuri de granulație medie. Ars oxidant fără profunzime. Pe buză prezintă o serie de creștături dispuse în zig-zag. Grosimea buzei variază între 0,9 – 1,2 cm; înălțimea maximă păstrată este de 3,3 cm (Pl. 3.5; 7.2).

Locul descoperirii: Sector „Cartaș-cuptor Panaitescu”, în S3.

23. Fragment buză vas. Pasta grosieră cu microprundișuri de granulație mică. Ars reducător. Prezintă creștături oblice pe buză. Grosimea buzei este de 0,8 – 1 cm; înălțimea maximă păstrată este de 2,8 cm (Pl. 3.1; 7.3).

Locul descoperirii: Sector „Cartaș-cuptor Panaitescu”, în S3.

24. Fragment buză vas. Pasta grosieră cu microprundișuri de granulație medie. Ars reducător. Buză decorată cu alveole. Grosimea buzei este de 0,7 – 0,8 cm; înălțimea maximă păstrată este de 4 cm (Pl. 2.2; 7.7).

Locul descoperirii: Sector „Cartaș-cuptor Panaitescu”, în S3.

25. Fragment buză vas. Pasta grosieră cu microprundișuri de granulație medie. Ars oxidant fără profunzime. Buza este neuniform îngroșată în partea superioară. Grosimea buzei este de 0,8 – 1 cm; înălțimea maximă păstrată este de 3,2 cm (Pl. 4.5; 7.8).

Locul descoperirii: Sector „Cartaș-cuptor Panaitescu”, în S3.

26. Fragment buză vas. Pasta grosieră cu microprundișuri de granulație mică. Ars reducător. Prezintă alveole pe buză. Grosimea buzei este de 0,9 – 1 cm; înălțimea maximă păstrată este de 3,2 cm (Pl. 3.4; 7.1).

Locul descoperirii: Sector „Cartaș-cuptor Panaitescu”, în S4.

27. Fragment buză vas. Pastă grosieră cu microprundișuri de granulație mică. Ars reducător. Nu prezintă decor. Grosimea buzei este de 0,7-0,8 cm; înălțimea maximă păstrată este de 2,8 cm (Pl. 2.4; 8.4).

Locul descoperirii: Sector „Cartaș-cuptor Panaitescu”, în S3.

BIBLIOGRAFIE

APARASCHVEI 2010 – D. Aparaschivei, *Orașe romane la Dunărea Inferioară (secolele I-III p. Chr.)*, Iași, 2010.

ARICESCU 1977 – A. Aricescu, *Armata în Dobrogea romană*, București, 1977.

AVRAM 2007 – A. Avram, *Les cives Romani consistentes de Scythie mineure: état de la question, Étrangers dans la cité romaine. Actes du Colloque de Vallenciennes (14-15 octobre 2005) „Habiter une autre patrie”: des incolae de la République aux peuples fédérés du Bas-Empire*, Rennes 2007, p. 91-109.

BABEȘ 1971 – M. Babeș, *Necropola daco-romană de la Enisala*, SCIV 22 (1971), 1, p. 19-45.

BARNEA 1974 – Al. Barnea, *Descoperiri arheologice noi în preajma cetății Dinogetia*, SCIVA 25 (1974), 1, p. 103-114.

BAUMANN 1975 – V. H. Baumann, *Considerații istorice în lumina săpăturilor*

arheologice de la Horia (județul Tulcea) 1971, Peuce 4 (1975), p. 61-75.

BAUMANN 1979a – V.H. Baumann, *Cercetări arheologice în zona „Sarica-Niculișel”, Materiale 13 (1979), p. 197-203.*

BAUMANN 1979b – V. H. Baumann, *Raport asupra cercetărilor arheologice efectuate în „villa rustica” din marginea nordică a comunei Niculișel (județul Tulcea), Materiale 13 (1979), p. 237-246.*

BAUMANN 1980a – V. H. Baumann, *Cercetări arheologice din ferma romană de la Telița, Materiale 14 (1980), p. 304-313.*

BAUMANN 1980b – V. H. Baumann, *Raport asupra cercetărilor arheologice efectuate în „villa rustica” din marginea nordică a comunei Niculișel (jud. Tulcea), Peuce 8 (1980), p. 367-414.*

BAUMANN 1983 – V. H. Baumann, *Ferma romană din Dobrogea, Tulcea, 1983.*

BAUMANN 1984 – V. H. Baumann, *Raport cu privire la rezultatele cercetărilor arheologice de la Telița – „Izvorul Maicilor” (jud. Tulcea), 1979, Peuce 9 (1984), p. 41-50.*

BAUMANN 2003 – V.H. Baumann, *Noi săpături de salvare în așezarea antică de la Telița-Amza, jud. Tulcea, Peuce S.N. I (XIV), (2003), p. 155-232.*

BĂJENARU et alii 2011 – C. Băjenaru, C.M. Nopcea, D. Vasilescu, R. Petcu, *Pantelimonu de Sus, com. Pantelimon, jud. Constanța [Ulmelum], Sector sud (bazilică), CCA, Sibiu, 2011, p. 92-93.*

BĂRBULESCU 2001 – M. Bărbulescu, *Viața rurală în Dobrogea romană (sec. I-III p.Chr.), Constanța, 2001.*

BĂLTÂC 2011 – A. Băltâc, *Lumea rurală în provinciile Moesia Inferior și Thracia (secolele I-III p.Chr.), București, 2011.*

BOUNEGRU 2003 – O. Bounegru, *Economie și societate în spațiul ponto-egean (sec II a. Chr. – III p. Chr.), Iași, 2003*

BOUNEGRU, HAȘOTTI, MURAT 1989 – O. Bounegru, P. Hașotti, A. Murat, *Așezarea daco-romană de la Hârșova și unele aspecte ale romanizării în Dobrogea, SCIVA 40 (1989), 3, p. 273-293.*

COJA 1970 – M. Coja, *Ceramica autohtonă de la Histria. Secolele V-I î.e.n., Pontica 3 (1970), p. 99-124.*

COVACEF 2004-2005 – Z. Covacef, *Ulmelum 2004 – după 90 de ani, Pontica 37-38 (2004-2005), p. 439-451.*

HONCU 2012 – Ș. Honcu, *Ceramica getică de la Ibida, rezumatele Sesiunii Internaționale Pontica, 10-12 octombrie 2012, Constanța, p. 13.*

IRIMIA 1988 – M. Irimia, *Unele considerații privind sfârșitul Latène-ului geto-dacic și continuitatea civilizației autohtone în Dobrogea, SCIVA 39 (1988), 1, p. 33-44.*

MĂNUCU-ADAMEȘTEANU 1984 – M. Mănucu-Adameșteanu, *Necropola daco-romană de la Enisala, comuna Sarichioi, jud. Tulcea, Peuce 9 (1984), p. 31-39.*

NICOLAE 2009 – C. Nicolae, *Ceramica getică din așezarea Hârșova – „La Moară”, Pontica 42 (2009), p. 133-175.*

PAPUC, GAMUREAC, LUNGU 2013 – Gh. Papuc, E. Gamureac, L. Lungu, *Pantelimonu de Sus, com. Pantelimon, jud. Constanța [Ulmelum]. Sector Poarta de Nord-Est, CCA, Iași, 2013, p. 98.*

PARASCHIV-TALMAȚCHI 2013 – C. Paraschiv-Talmațchi, *Considerations Regarding the Early-Medieval Habitation (9th-10th Century) from Pantelimonu de Sus, Constanța County (Campaigns 2010-2012), Preslav 7 (2013), p. 96-111.*

PÂRVAN 1912 – V. Pârvan, *Cetatea Ulmetum (I), AARMSI 34 (1912), p. 497-607.*

PÂRVAN 1913-1914 – V. Pârvan, *Cetatea Ulmetum (II), AARMSI 36 (1913-1914), p. 245-420.*

SCORPAN 1969 – C. Scorpan, *Săpăturile arheologice din așezarea getică de la Bugeac – Valea lui Marinciui, Pontica 2 (1969), p. 43-79.*

SCORPAN 1974 – C. Scorpan, *Mormânt getic de epocă romană la Aliman, Pontica 7 (1974), p. 239-246.*

SIMION 1974a – G. Simion, *La culture geto-dace de nord de la Dobroudja dans la lumière des découvertes d'Enisala*, Thracia 3 (1974), Serdica, p. 291-304.

SIMION 1974b – G. Simion, *Necropolele getice de la Enisala și Telița*, Peuce 6 (1978), p. 49-72.

SUCEVEANU 1977 – Al. Suceveanu, *Viața economică în Dobrogea romană secolele I-III e.n.*, București, 1977.

SUCEVEANU 2010 – Al. Suceveanu, *Populația și organizarea administrativă, în Istoria Românilor, II, Daco-romani, romanici, alogeni*, București, 2010, p. 313-328.

SUCEVEANU & RĂDULESCU 2010 – Al. Suceveanu & A. Rădulescu, *Istoria politică, în Istoria Românilor, II, Daco-romani, romanici, alogeni*, București, 2010, p. 297-311.

TALMAȚCHI 2011 – G. Talmațchi, *Despre cronologia complexului de așezări de la Floriile (com. Alimanu, jud. Constanța) prin prisma datelor arheologice și numismatice, în O jumătate de veac în slujba istoriei Bucureștilor. Omagiu profesorului Panait Ion Panait la 80 de ani, II*, București, 2011, p. 45-65.

TALMAȚCHI & TALMAȚCHI 2011 – G. Talmațchi & C. Talmațchi, *Pantelimonu de Sus, com. Pantelimon, jud. Constanța [Ulmetum]. Sector „Cartaș-cuptor Panaitescu” (extra muros)*, CCA, Sibiu, 2011, p. 93.

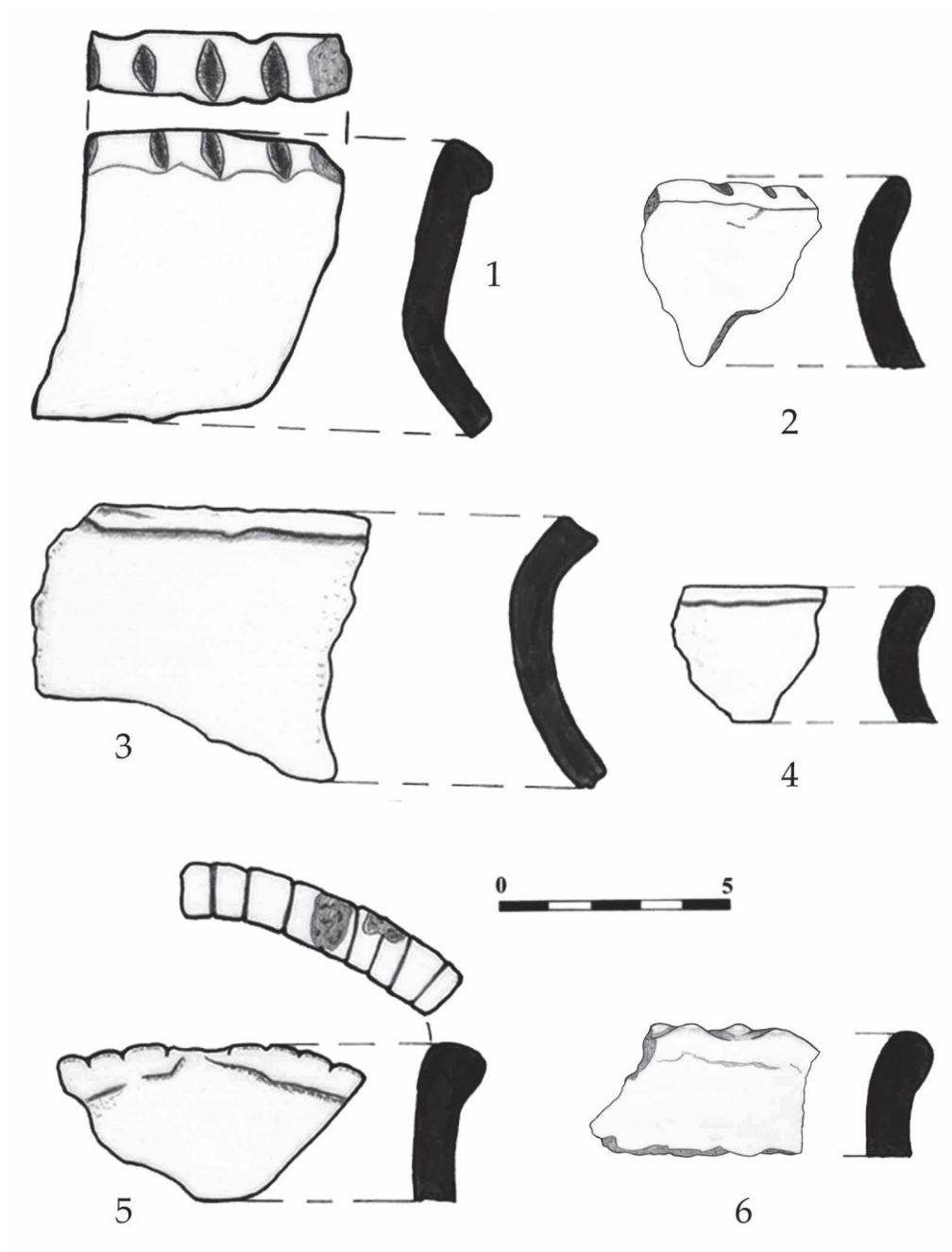
TALMAȚCHI, IONESCU, VASILESCU 2013 - G. Talmațchi, M. Ionescu, D. Vasilescu, *Pantelimonu de Sus, com. Pantelimon, jud. Constanța [Ulmetum]. Sector Sud-Vest*, CCA, Iași, 2013 p. 99.

TURCU 1979 – M. Turcu, *Geto-dacii din câmpia Munteniei*, București, 1979.

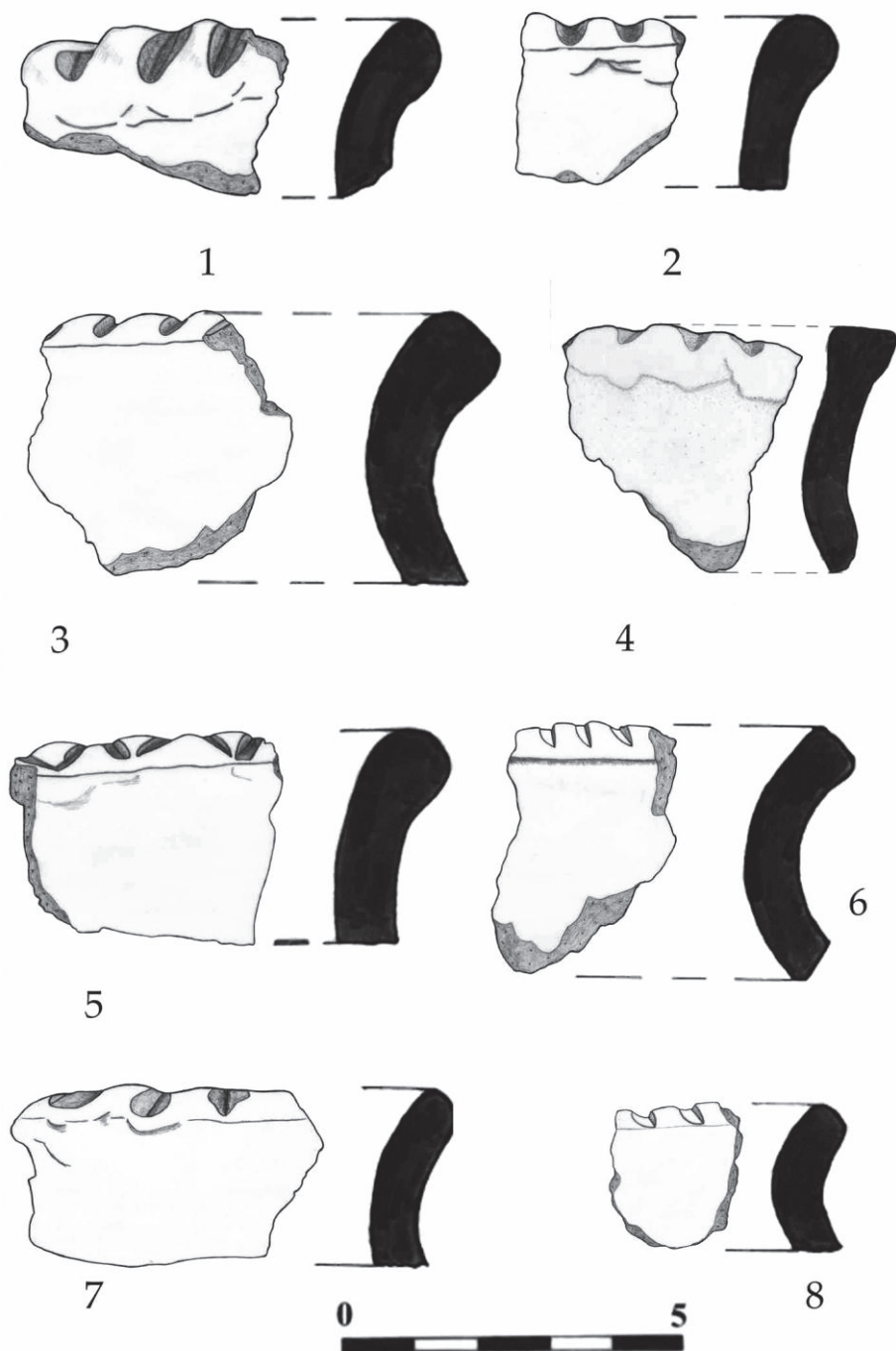
TZONY 1979 – M. Tzony, *Așezarea daco-romană de la Straja*, Pontica 12 (1979), p. 193-196.



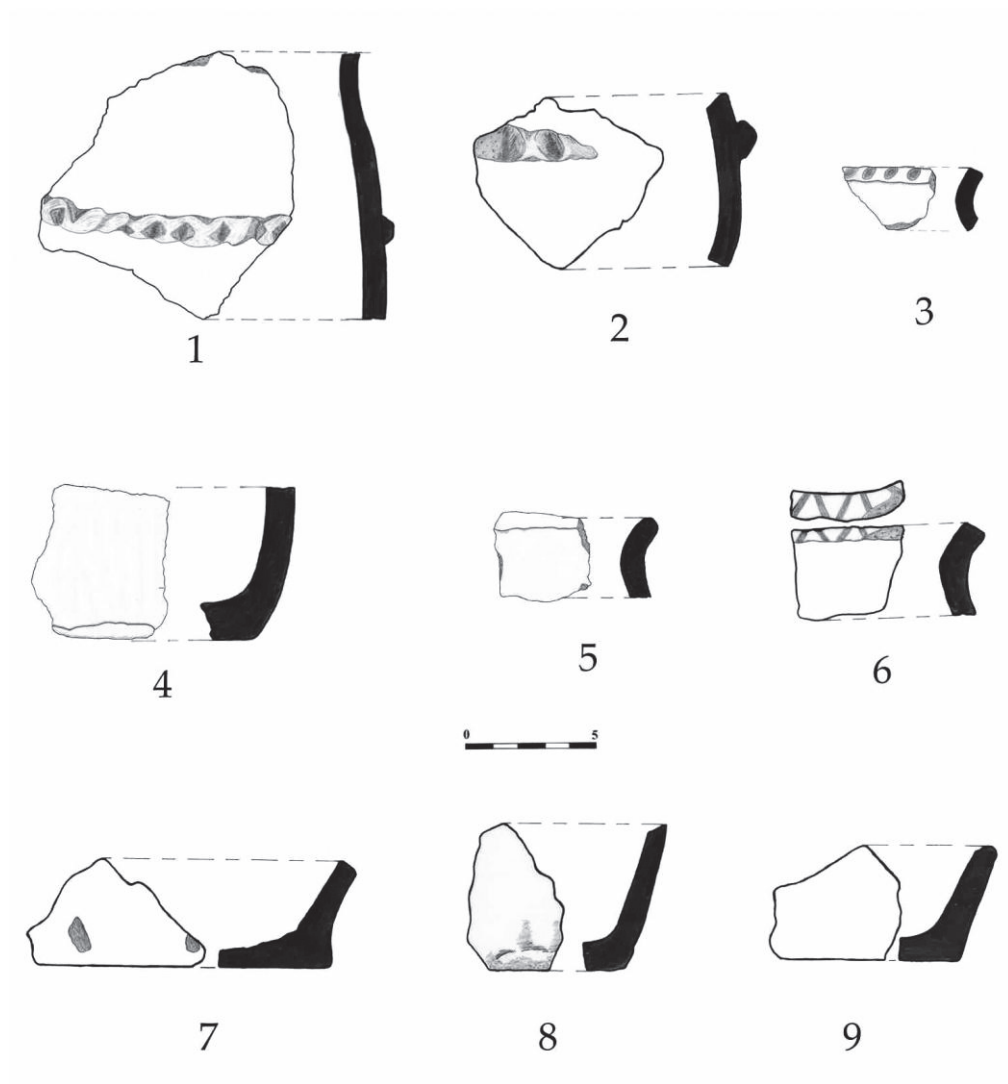
Pl. 1 – Ulmetum - vedere de ansamblu.
Sectoarele în care a fost descoperit material getic (marcate prin săgeți).



Pl. 2 – Ceramică getică de la Ulmetum.



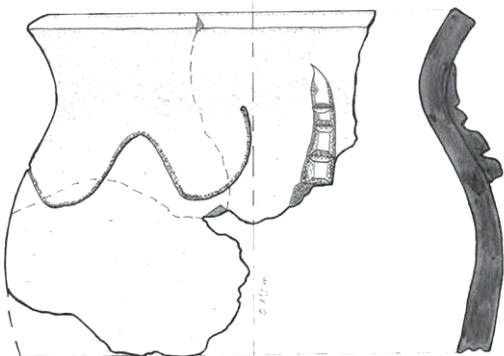
Pl. 3 - Ceramică getică de la Ulmetum.



Pl. 4 - Ceramică getică de la Ulmetum.



1

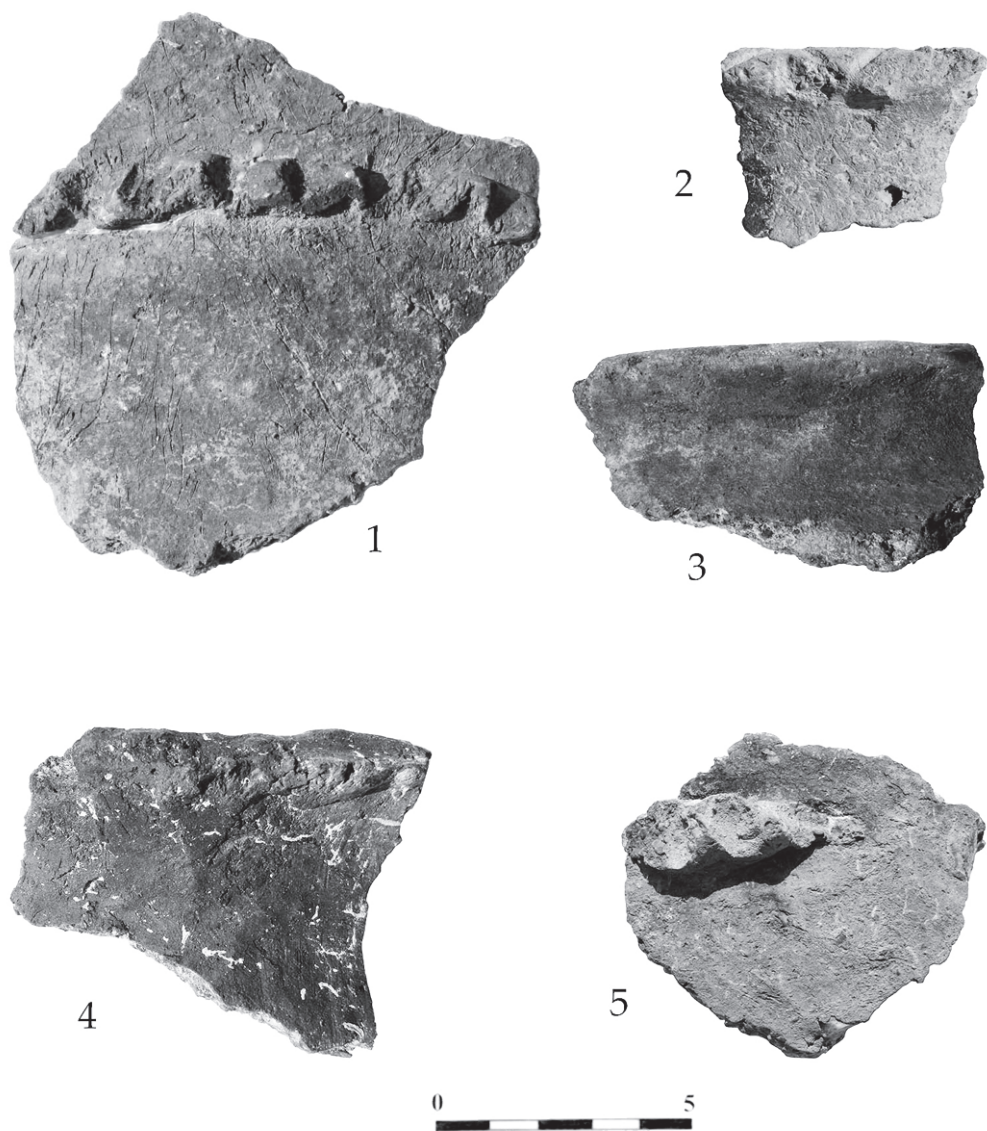


2

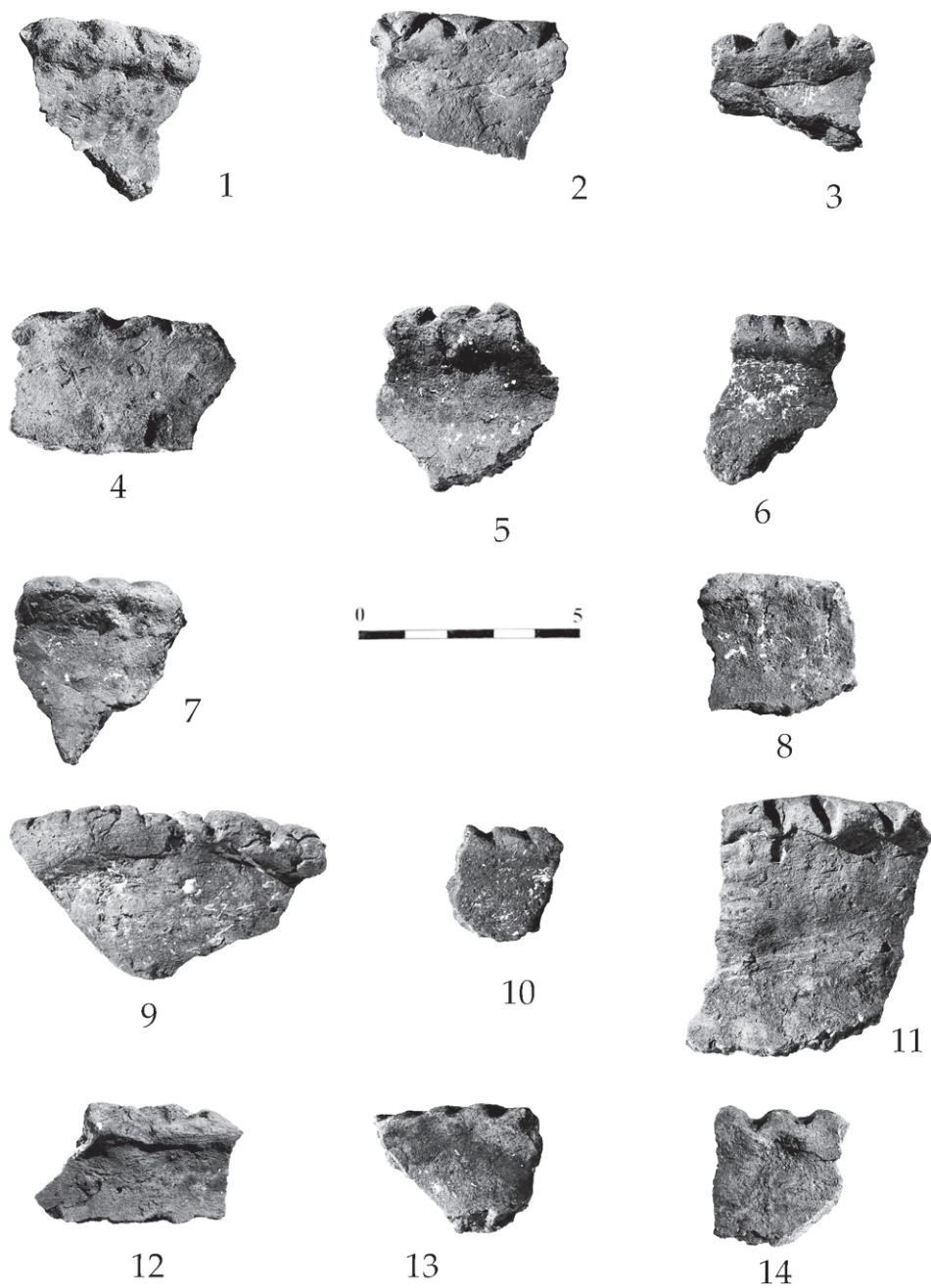


3

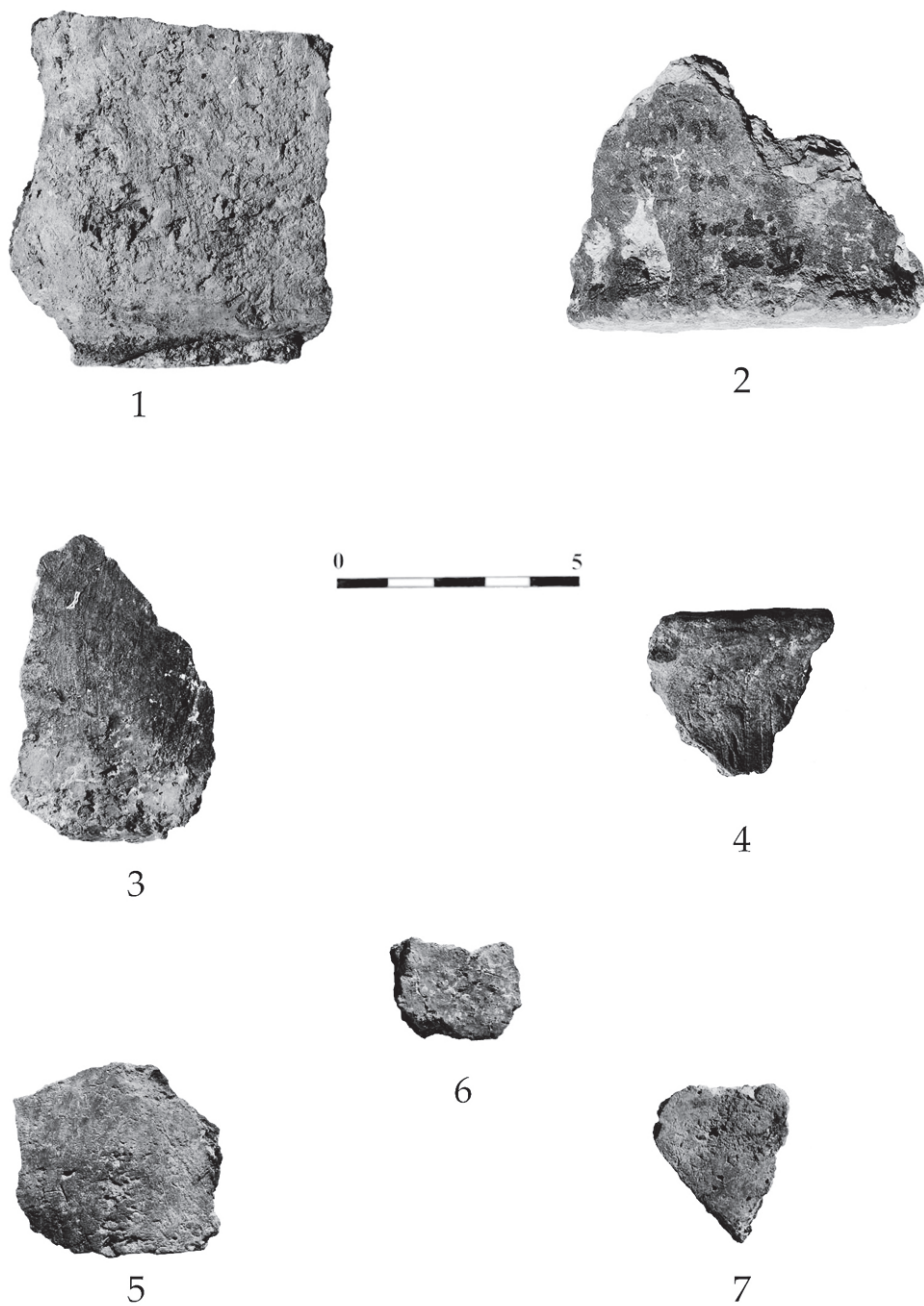
Pl. 5 - Ceramică getică de la Ulmetum.



Pl. 6 - Ceramică getică de la Ulmetum.



Pl. 7 - Ceramică getică de la Ulmetum.



Pl. 8 - Ceramică getică de la Ulmetum.